

24.95x32.72	1	27	עמוד	השבוע -	05/07/2019	69110551-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

אראל סג"ל

מתוך הסרט "עץ תאנה" (2018)

שנת ביתא ישראל

יהודי אתיופיה הם היסטוריה מהלכת, ועלינו לשנן אותה כדי לתקן מציאות • לתשומת לב שר החינוך

זה אסון וזה שקרי. יהודי אתיופיה, ביתא ישראל, אינם צאצאי עבדים מערכי אפריקנים החיים טראומות עבה הם אחים. מודל הגטו האמריקני השחור, על מאפייניו, הוא הרסני. לא אני אמרתי זאת אלא ברק אובאמה. 56 אחוזים מהילדים השחורים בארה"ב חיים בבית ללא אב.

האימוץ של זהות הגטו האפרו-אמריקני הוא תוצאה של הזנחה בכל הקשור לחינוך הזהות ההיסטורית של יהודי אתיופיה. קהילת ביתא ישראל רשמה פרקים נשגבים של גבורה ועמידה בעולם מבודד. הם העמידו ממלכות, עמדו בניסיונות נוראיים להמרת דת, עברו רדיפות ורעב איום ולמרות כל זאת – נותרו נאמנים לדת אבותיהם. אפשר רק להתבייש ולהתעצב מהתהייה כמה ילדים בני העדה האתיופית בכלל מכירים ומודעים למורשתם. אני מודה שגם אני לא הכרתי ולא התעניינתי. מחאת 2015 פתחה לי הסקרנות וגיליתי סיפור מדהים שראשיתו ימי בית רא" שון. למשל, ממלכת הגרעונים האמיצה, ממלכה יהודית ששלטה על אזור סימן שבצפון-מערב אתיופיה, ועליה כתב המקובל רבי אברהם בן אליעזר הלוי במאה ה-16: "ופלא"ה מלכות קשה של יהודים גיבורי כוח, הם יפגינו כבוד ואהבה לאחיהם".

קהילה הזו היא גם סיפור של המלכה יהודית, שהחריבה את ממלכת אקסום והשליטה עליה את שלטון היהדות למשך 40 שנה. ושל ציונות מוקדמת משל הרצל, כשב-1862 אלפים מבני הקהילה נספו בניסיון עלייה כושל לארץ ישראל. אני פונה לשר החינוך רפי פרץ, אנא ממך – הכרוז על שנת הלימודים הבאה כ"שנת ביתא ישראל". זו תהא שנה שבה ילמדו כל תלמידי ישראל, לבנים ושחורים, על ההיסטוריה והמורשת של יהדות אתיופיה.

תפיסת הגאולה של הרב קוק וצ"ל מבוססת על "קוממויות" ("ואולך אתכם קוממויות", ויקרא כ"ו, י"ג). שתי קוממות בבניין הגאולה: קומת הקרקע, הראשונה בזמן, היא קומת החומר, כלומר הממלכתיות על שלל מרכיביה – מדינה, צבא, תעשייה, חקלאות; ובקומה העליונה – הרוח. בלעדי קומת הקרקע אין את הקומה העליונה, שבה מרוכזת הרוח הישראלית. הרוח זקוקה לחומר מוצק כבסיס. תקציבים לקהילה האתיופית, ועדות שיטפלו במציאות ומלגות שסייעו לה – הם החומר. הרוח זקוקה לכולנו. ●

מעטים יחלקו, אם בכלל, שמדינת ישראל יצאה מגדרה בכדי להעלות את העדה האתיופית ולקלוט אותה. הושקעו מאמצים רבים ותקציבים אדירים. בצדק. אחינו הם. בהכללה, אף הגישה של רוב הישראלים כלפי בני העדה האתיופית היתה ונותרה חיובית, אפילו אם חיובית במובן של גזענות פטרנליסטית. ובכל זאת, אי אפשר לברך על המוגמה ההפגנות השבוע הוכיחו, למי שרצה לדעת ולמי שלא, שמהו עמוק, כואב וזועם רוחש מתחת לפני השטח. שיהיה ברור – הדרך היחידה לקליטת האתיופים ללא תופעות לוואי של מצוקה ואפליה היתה רק אם לא היו מעלים אותם בכלל. מי שסובר, גורס או מעלה על הדעת שניתן היה לבצע קליטה של קבוצה המגיעה מעולם אחר, ממאה אחרת ובצבע אחר, בלי טעויות, בלי פער תרבותי, בלי להביא בחשבון תופעות של גזענות וקיפוח – לא חי במציאות אנושית אלא בעלילה אוטופית. למרבה הצער, אין תוכנית שירדה בהר סיני עם הוראות לקליטת עלייה מושלמת. גם חסר טעם לכעוס על המדינה. אנחנו זה המדינה, והמדינה היא נס. ואם המדינה היא אנחנו, ואנחנו בני אדם רגילים – אנחנו עושים טעויות כי אנחנו אנושיים. כעת, צריך לנסות לתקן. התשובה גנוזה בתוך החטא.

מבני לחרוז דין, הטרגדיה בקריית חיים נראית לי מורכבת מדי מכדי להיות מופע ירי של שוטר גזען. בשנה האחרונה, לפחות לפי הסטטיסטיקה, יש פחות מעצרי שווא וניסיון למנוע חיכוך מיותר.

אני לא מעריץ גדול של המשטרה והפרקליטות אבל חובה להודות – נפל להם האסימון ויש רצון אמיתי לתקן את היחסים עם הקהילה. זאת אני קובע אחרי שהשתתפתי פעמיים בשנים האחרונות בהשתלמויות לקציני משטרה. האם יש שיטור יתר? אני מניח שכן, כמו שאני בטוח שגם הפעם יש אלמנט של ביצה ותרנגולת: שכונות עוני וחיי רחוב הם בהכרח מתכון לחיכוך יתר. ולכן תיקון אמיתי לא יכול להיות חד-צדדי. יש להתריע מפני תפיסה לא בריאה שהשתרשה אצל חלק מצעירי העדה. "לא בריאה" זה אנדרסטייטמנט. הגטו האפרי-אמריקני הפך מקור להזדהות, אידיאל סמלי עבור צעירים.

בתחילת שנות השבעים

המגזין "טיים" החליט להקדיש גיליון נושא למתח הבינ-גזעי בערים הגדולות בארה"ב. בשיקגו הבעיה היתה כה חמורה שהיה ברור שלכתב ה"טיים" בשיקגו, מורי גארט, יהיה תפקיד מרכזי בגיליון. ההתראה על הגיליון היתה קצרה. 72 שעות לפני הדרד ליון, גארט, עיתונאי מהזן הישן, יצא לשטח עם הפנס. האיש ראיין כל אדם בשיקגו עם קשר לנושא. הוא התרוצץ בין פוליטיקאים, שוטרים, עובדים סוציאליים ופעילי זכויות אדם. גארט נכנס לגטו השחור ופגש מנהיגים מיליטנטים שמעולם לא התראיינו לעיתונאי לבן. בדרך, היכו אותו, הרסו את רכבו ואיימו על חייו וחיי משפחתו. "שלח הכל", האיץ בו העורך בניו יורק, וגארט ישב כל הלילה, הזיע תאי מוח על מכונת הכתיבה ושפך 15 אלף מילה, מאסטרפיס של ביקורת חברתית. "זה נהדר", קבע העורך בניו יורק, "אבל אולי נצטרך לקצץ קצת".

באותו סוף שבוע יצא גיליון ה"טיים" המיוחה. גארט מיהר לקנות עותק. החלק שלו בכתבה, פרי עבודתו המאומצת, הסיכום במשפט: "בשיקגו המצב דומה למדי".

אתם מגיעים אלי לטוב

בסוף הגיליון. אני מניח שקראתם לא מעט ושבעתם מסיפור מחאת בני העדה האתיופית. אין לי מה לחדש בכל הקשור לסגנון המחאה עצמה. כן, הודעונו מהאלימות ובצדק, הצבעו על הטרמפיסטים, ואין טעם להרגיש את תפקיד האנרכיסטים בהפגנה והפרובוקציות שלהם. הם לא הסיפור. טפיל קטן, פרונקל מוגלתי ולא חשוב. מדוע? כי הזעקה הזו אותנטית גם אם היא מבוססת על לא מעט עובדות שאינן מבוססות, על קלישאות, טרמפיסטים ופופוליוזים. המציאות חזקה מהם, וחייבים להתחשב בה.

נצא מנקודת הנחה בסיסית: אנחנו לא מרגישים את הסבל. אפשר לדון בנושא האתיופי מכאן ועד בכלל, להתעמק ולהתייפלמס, לשורר דימויים, לערוך השוואות, לקוות, לחפות ולמחות. בסופו של יום, התודעה שלי, שכביכול תופסת את העלבון והכאב, מוגבלת לחוויה של יהודי לבן שאין לו מושג קלוש מהו סבל, מהי אפליה, מהו קיפוח.